

URTEC

LIST S PODOBAMI ZA
SLOVENSKO MLADINO
S PRILOGO "ANGELCEK"
LEPNIK: 49 **1919** STEVILKA: 4., 5.

Vsebina:

Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik.	49
Valentin Vodnik: Moj spominek. (Pesem.)	50
Iz knjižice dr. Pregljeve: Valentin Vodnik.	51
Pavel Perko: Nace Medja ali Kadar se mi drsamo!	52
Prof. Fr. Pengov: Labod.	59
Cvetinomiški: Oglar Marko. (Konec.)	62
L. Podlogar: Iz zgodovine kranjskih trgov. (Nadaljevanje.)	68
J. E. Bogomil: Krivica in kazen.	71
Cvetinomiški: Pomarančel	75
Kmetovo veselje. (Pesem.)	78
Fr. Žužek: Ščinkovci. (Pesem.)	79
Nekaj Vodnikovih ugank.	79
Slovstvo.	79
Listnica uredništva.	79
Rebus.	80
Vizitka.	80
Rešitev rebusa.	80
Imena rešilcev.	80

Vrtec s prilogo Angelček izhaja prvega dne v mesecu in stane 9 K na leto. Izdaja društvo Pripraviški dom.

Urednik: Jožef Vojc, župnik na Rovih. © Oblastem odgovoren: Ludovik Tomažič. © Za upravnništvo: dr. Jožef Remšar, prof. v Ljubljani, Sv. Petra cesta štev. 50. © Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO S PRILOGO ANGELEČEK.

Leto 49.

Ljubljana, aprila, maja 1919.

Št. 4., 5.

Valentin Vodnik,
prvi slovenski pesnik.

Zložil Valentin Vodnik:

Moj spominek.

Kdo rojen prihodnjih
bo meni verjél,
da v letih nerodnih
okrogle sem pel?

Ni ženka, ni cvenka,
pa bati se nič;
živi se brez plenka
ob petju ko tič.

Kar mat' je učila,
me mika zapet',
kar starka zložila,
jo lično posnet'.

Redila me Sava,
Ljubljansko poljé,
navdale Triglava
me snežne kopé.

Vršáca Parnása¹
zgol svojega znam,
inacega² glasa
iz gosli ne dám.

Latinske, helenske,³
tevtonske⁴ učim;
za pevke⁵ slovenske
živim in gorim.

Ne hčere, ne sina
po meni ne bó,
dovólj je spomina;
me pesmi pojó.

¹ Parnás je pesniška gora starih GrkoV. — ² Inacega = drugačnega. — ³ helenske = grške (pesmi). — ⁴ tevtonske = nemške (pesmi). — ⁵ za pevke = za popevke.

Valentin Vodnik.

*L*etos meseca januarja ste praznovali po šolah spomin stoletnice Vodnikove smrti. Vaši vneti učitelji in učiteljice so vam obrazložili, kdo je bil ta mož in kake zasluge si je bil pridobil za naš narod. „Vrtec“ vam podaja na prvi strani njegovo podobo; tod vam pa še malo osveži, kar ste slišali o Valentinu Vodniku že v šoli. —

Prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik se je rodil 3. svečana 1758. v Gornji Šiški „pri Žibertu“ na Jami. Starši so mu bili kmetskega stanu: Jože Vodnik in Jera roj. Pancè z Viča. Devet let star se je začel učiti brati in pisati pri učitelju Kolencu. Za latinske šole ga je pripravljala stric Marcel Vodnik, frančiškan v Novem Mestu. Od l. 1770. do 1775. je obiskoval latinsko šolo pri jezuitih v Ljubljani in je stopil nato v red sv. Frančiška, kjer je napravil obljube in pel kot Marcelijan novo mašo. L. 1784. ga je poslal škof Herberstein kot posvetnega duhovnika v pastirstvo na deželi.

Služboval je v Sori, na Bledu, v Ribnici in Gorjušah na Bohinjskem. L. 1796. je prišel za kaplana in beneficijata k Sv. Jakobu v Ljubljani. Dve leti pozneje je postal gimnazijski učitelj jezikov in zgodovine.

Francozi, ki so l. 1809. zasedli Kranjsko, so ga napravili za gimnazijskega ravnatelja, za nadzornika začetnih šol in za vodjo umetniške in rokodelske šole. Ko so l. 1813. zasedli Avstrijci naše kraje, se je nadejal sposobni in učeni Vodnik lepih učiteljskih mest na ljubljanskem liceju. Toda zgodilo se je drugače. Avstrijski cesar ga je ukazal upokojiti. Vodnik, naš prvi pesnik, je bil postal tudi naš prvi mučenik. Zaradi rodoljubne pesmi „Ilirija oživiljena“ so ga bili očrnili na Dunaj, od koder so ga v l. 1815. upokojili z 200 glđ. letne pokojnine. Zdel se jim je nevaren, zaupali mu niso mladine, da je ne bi kvaril. Da bi sploh mogel živeti, je delal Vodnik odslej kot pomožen učitelj, kot prevajalec uradnih ukazov, deželnih razglasov in okrožnic. Pa tudi s pisateljevanjem se je trudil služiti si kruh.

Vkljub nezasluženi nesreči je nosil veder in krepek svoje breme, ohranil svojo veselo delavnost in pridnost do zadnjega

hipa. 8. januarja 1819. zvečer ob devetih se je zgrudil sredi književnega dela zadet od mrtvouda. Pokopali so ga pri Sv. Krištofu v Ljubljani ob strani prijatelja Antona Linharta. Prijatelji so mu postavili l. 1827. grobni spominek z latinskim napisom. L. 1839. so ga nadomestili z novim, ki nosi slovenski napis:

*Ne hčere, ne sina
po meni ne bó,
dovôlj je spomina;
me pesmi pojó.*

To je življenjska zgodovina prvega slovenskega pesnika, ki je bil po izročilu mož, ki so ga poznali, najboljši človek, izbo-ren učitelj, vzoren duhovnik, neumoren učenjak, prava, poštena kranjska duša, domač, veder, ljubezniv in šegav. Pet jezikov je govoril, pisal in učil; poleg slovenskega je poznal še druge slo-vanske jezike. Bil je vešč zgodovinar in starinoslovec, jeziko-slovec in slovničar, da je sam veliki Kopitar tekmoval z njim. Bil je naš prvi umetni in zares narodni pesnik.

(Iz knjižice dr. Pregljeve: Valentin Vodnik svojemu narodu.)

Nace Medja ali Kadar se mi drsamo!

(Konec.)

Pavel Perko.

V.

Sedaj pa sedi Nace Medja pri oknu ter gleda vun. Ves vesel je, ko premišlja, da nikoli ne bo dolgo, ko bodo prišli pobje po klancu dol mimo hiše . . . Počasi bodo prišli, in sram jih bo, ker jih bo razpodil Geri. Žibretov bo zadnji . . . In ko bodo že mimo okna, in bo le Žibretov še tako blizu, da bo lahko slišal, tedaj bo pa Nace Medja hitro odprl okno in mu pokazal rožičke, češ:

»Pa se vendarle ne drsaš! Zakaj se pa ne drsaš?«

In tedaj se bo Žibretov obrnil in bo nekaj rekel. Nace Medja bo imel pa tedaj že okno zaprto, da bo oni lahko vedel, da ga ne sliši.

Pa Nace Medja sedajle tudi vse po vrsti vé in vidi, kaj se godi na čotočku. — Napravili so bili drsalnico. Sneg so bili lepo pomedli in tudi na bregu so bili sneg odmetali. Ravno se je bilo vse lepo začelo — ko so zaslišali cingljanje. Geri je se prikazal ob prvem vozu . . . To jih je

polilo! Morebiti so upali, da se bo dal preprositi. In nasproti so mu šli in so ga prosili, da bi se smeli drsati vsaj na enem koncu, medtem ko bodo sekali led na drugem koncu. Geri jih je pa seveda zavrnil — osorno, kot le on zna. In ko so se obotavljali, tedaj je pa Geri vzel bič v roko — vsi drugi pa v dir! Od daleč so mu pa morebili le vpili tisto njegovo pesem:

Gerí, Geri,
Domov se poberi!

Pa Geri — čeprav na eno nogo kruljav — jo ubere za njimi, pa maha z bičevnikom in grdo gleda, da se mu kaže belo v očeh.

»Nace Medja! Oj, Nace Medja!«

Glej jih! Tukaj so že! Cela ramunda jih je! In čudno veseli so! Skačejo, vpijejo, se premetavajo in smejejo, kot da se ni pripetilo na Potočku nič posebnega. Veliko desko nesó — videti je, da je sodova doğa. Dva jo neseta, Žibretov Tone pa sedi v kobali na njej in s palico jih priganja, kot da jezdi na konju. In vpije:

»K Medju! K Medju! Nace Medja — hoj! Kje pa je Nace Medja?«

»Nace Medja! Oj, Nace Medja!«

Ves klopčič se vali proti Medjevi hiši. In vse skupaj se ustavi ravno pod oknom, za katerim Nace Medja opazuje . . . Nace Medja se hoče umakniti, pa so ga že zapazili. In vsi vpijejo:

»Nace Medja, drsali se bomo po vašem vrtu! Takó-le po dogah — poglej! Mi gremo domov po doge! Pojdimo vsak po dogo — vsak po dogo . . .«

Razkropé se. Le Tone in onadva, ki sta ga nosila, ostanejo. Tone se pripravlja, da omotvozi dogo in se zadrše na njej kakor na konju po bregu. Doga je široka in toliko zakrivljena, da je za drsanje kakor nalašč. Medjev vrt je pa tudi prostor za to! Prav tik hiše se svet polagoma spušča navzdol in nizko doli spodaj preide v plitvo dolinico, ki se na drugo stran toliko dvigne, da bo drsalca samoposebi ustavilo in zadržalo . . . Vse to Nace Medja dobro vé in vidi; zato pa naenkrat odpre okno in zavpije:

»Po našem vrtu se že ne boste!«

Toda Tone — kot da Nace Medja ni rekel ničesar — mirno privezuje dalje »uzdo« svojemu konju in pripoveduje onima dvema:

»Ej — ta Geri! Ali smo ga, je-li, Andrejče? Ko sem se jaz — ali veš? — obesil na saninec in nisem hotel bežati — je-li? Tedaj je štor-kljal proti meni in me hotel, ker ni imel drugega pri rokah, kakor to-le dogo . . . Ti si videl, je-li, Andrejče? — Saninec je pa širok, in jaz sem stekel okrog saninca, Geri pa tudi . . . Vsak po eni strani: on gori, jaz doli — on doli, jaz gori . . . To ste se smejali, je-li, Andrejče? Ali si videl? — Potem pa je vržel dogo proti meni; jaz sem se pa umaknil . . . Potem sem pa dogo pobral in stekel. — Tebe je pa medtem drugi hlapec — je-li, Blaže? — ujel in te opledel trikrat z bičevnikom —«

»Ni me ne!«

»Te je, te je!«

»Trikrat že ne! Samo dvakrat!«

»No, pa dvakrat. — Sedaj pa poglejta!«

Tone že sedi na dogi — motvoz v rokah — pa odriva in prigo-varja kakor konju . . . Onadva mu pomagata. Za Naceta v oknu se pa nobeden ne zmeni.

»Po našem se že ne boste! Po našem se že ne boste!

In ker nič ne pomaža, zalušči Nace Medja okno in hiti vun, da se — ako treba — zakadi v Toneta in mu iztrga tisto desko. Pa zunaj v veži naleti na mater, ki stojé pred pečjo in kuhajo.

»No, kam pa zopet drviš? Ali ne vidiš, da imam lonec v rokah — neroda! Kam pa hočeš?«

»Mati —! Mati, po našem vrtu se že ne bodo!«

»Kdo? Kaj?«

»Po našem vrtu se mislijo drsati. Žibretov ima dogo . . . In drugi so tudi šli po doge, da se bodo po našem vrtu —. Je-lite, da se ne bodo?«

Mati ga obrnejo in ga tirajo nazaj v sobo. Pravzaprav, saj sam rad gre, ker — zdajle bodo videli . . . Naravnost k oknu gresta. Čakajte! Zdajle!

Tedaj se je bil pridrsal Žibretov ravno sredi klanca. Tam sredi klanca pa mu je postala doga nepokorna in, namesto z glavo naprej, se mu je obrnila nazaj, tako da so molele Tonetove noge po bregu navzgor. Tako pa voznja seveda ne gre. Tone krili z rokami, se lovi ob snegu — pa nič ne pomaža: doga zdrči izpod njega, on pa po rokah in po kolenih za njo v dolino . . . To je bilo vse tako smešno, da se je Medjeva mati temu naglas zasmejala. S tem je bila pa Nacetova misel toliko kot pokopana.

Res! Andrejče in Blaže sta porabila ta hip in zaprosila oba hkrati:

»Mati Medjeva, je-lite, da se bomo smeli?«

»Drsajte se, če se hočete! Seveda, če vam doma dovolijo.«

Nace Medja je bil premağan!

V tem so pa že drugi prihajali z dogami na motvozih. In potem se je začelo . . . Ah! In to po Medjevem vrtu! In tako, da se za Naceta Medjo nihče ni zmenil!

VI.

Kadar se mi drsamo! O, kadar se mi drsamo, tedaj je direndaj, da se hiša tresé! Nace Medja pa na peči leži in se kuja. In na ves svet je jezen, ker vse se mu zdi narobe na tem svetu. Žibretov, ki mu je še dopoldne osle kazal, se sme drsati. In vsi drugi, ki se niti zmenili niso zanj, se drsajo tam zunaj, in mati se jim smejejo, njega pa kregajo in mu pravijo: »Nevoščljivost nevoščljiva!«

»U — u — u!«

- »No, le deri se! Kaj ti je sile?«
 »Zakaj —? Zakaj se pa drsajo?«
 »Se pa še ti! Ali ti mar kdo brani?«
 »Pa se nočem!«
 »Kakor hočeš! Potem se pa deri! Prav ti je!«

V tem je pa Marička prinesla iz mlina. Vsa zasopla je pripovedovala, kako se tam zunaj drsajo in koliko jih je in kateri so. Nace Medja pa tega ne more slišati. Sredi besede jo ustavi in ji reče, da naj bo tiho. Marička pa ne more razumeti, zakaj Naceta ni poleg. In ga vprašuje, kako in kaj. Nace pa:

- »Tiho bodi! Če ne —. Če ne bom tiste tvoje čizme...«
 »Kaj boš?«
 »Tiho bodi!«
 »No, bom pa tiho.«

Marička gre vun in govori z materjo. Vsa vesela pride nazaj in pripoveduje, da mati dovolijo, da se sme tudi on — Nace...

- »Pa nočem!«
 »Zakaj pa ne?«
 »Tiho bodi!«

Marička je sicer tiho, a pri oknu le stoji in vun gleda. In kadar kdo zdrzne raz dilo in se pobira ves bel in zakidan, tedaj si ne more kaj, da se ne bi naglas zasmejala. To pa Naceta neznansko zjezi! Najrajši bi kar pograbil tiste njene čizme in —

»Nace, poglej! Žibretov in Lahov sta se spoprijela in se obdelujeta z kepami!«

- »Naj se!«
 »Hahaha! Ogrančev se je zadržal médnja in ju podrl!«
 »Naj ju! Tiho bodi!«

Marička ga ne razume. Ali je bolan? Ali ga je pa kdo razjezil? — In kaj ji pride na misel? Pod streho na opažu je kup starih dog od lanskega leta, ko se je bila razsula tista kad za zelje, in je Kovačev Joža rekel, da ni vredno popravljati je, ker je že večina dog razjedena od črvov in strohnela.

- »Nace, gori na opažu so doge... Ali veš: od lanskega leta!«
 »Kakšne doge?«
 »Od kadí, ki se je bila sesula.«
 »Saj je Kovačev Joža —«
 »Ni ne! Jaz pa vem —! Ker so bile doge strohnele... Ali greva —?

Ali ti grem po eno?«

- »Saj jih ni!«
 »Pa boš videl!«

Marička steče vun in zleze po lestvi pod streho. Že šari in ropotá Nacetu nad glavo... Pač — tedaj se spomni tudi Nace, da so bili spravili oče tiste doge pod streho, češ, da bodo še kedaj za kak škaf ali kaj takega. Doge so — in še lepe in dolge in široke so nekatere!

Ko bi —? O, gotovo je katera širša kot je Žibretovega. Ko bi šel in se zadržal med druge?! Za tako drsanje so cokle tudi dobre! In removci tudi, ker se ž njimi še močneje upira v sneg.

Nace dvigne gavo . . . Poslušaj, kako ropotá Marička z deskami . . . In tam zunaj vpijejo in se smejejo.

V hipu je pokonci! Izza peči na klop! Nogavice in cokle na noge — ena, dve! Potem pa v vežo in po lestvi pod streho! Doga! Dobra je! Sedaj pa dol in —.

V veži naleti na mater. Za hip se ustavi.

»Mati, jaz se bom tudi.«

»Saj sem rekla,« odgovori mati.

»Ho! O —! Hoho!«

VII.

To je veselje! Ho, to bi bil nespameten, kdor bi sedaj ležal na peči in se kujal! Drsanje! Z dogami! V coklah z removci! Ho!

Vročje je Nacetu Medju, da mu znoj zaliva tilnik. Roke so mu rdeče in tople, da se kadi od njih. Sneg je sicer mrzel, pa se kar topi pod rokami, še preden ga človek zagrabi . . . Desno coklo, ki je nekoliko prevelika, je izgubil Nace že dvakrat; v sneg se je započila — in kdo bo imel čas, rvati jo, kadar doga drči ko blisk, in ko je tropa drugih za njim, ki preté, da ga poĝazijo, ako se ustavi. Prekotalil se je Nace Medja že štirikrat; dvakrat čez glavo, dvakrat ĝa je pa zaneslo v stran in ĝa vrglo čez mejo. Enkrat so povozili drugi njega, trikrat pa on druge . . . Enkrat se je pa vse skupaj zamotalo v klopčič in se valilo kakor živa kepa navzdol, tako da je bil spodaj zdaj eden, zdaj drugi . . . Enkrat je bila pa zdrčala deska izpod njega, ko je bil sredi klanca; v zadnjem hipu jo je še ujel z roko, prekotalil se naprej in — par krepkih pogonov — in sedel je zopet na njej in jo vižal navzdol . . . Drugikrat je pa Tonetu, ki ĝa je hotel prehiteti, ugrabil dogo in jo izrval izpod njega. Drugič je pa Tone zgrabil za njegovo coklo, da ĝa potegne v stran, pa mu je sama cokla ostala v rokah.

Mati in Marička stojita na stopnicah in se smejeta. Kadar pride Nace z desko na vrh, ĝa pa dražita, da zna Tone bolj. On pa — Nace Medja — tega ne dá veljati. Stavi, da se bo sredi dira zaobrnil z desko vred, ne da bi desko izgubil izpod sebe. In res — posreči se mu! Vsi obstanejo in ves šunder utihne tačas, ko se Nace Medja zavrti s svojo desko . . .

A čudno je bilo tedaj! Nace Medja si še danes s tesnobo predstavlja, kako se mu je vse tako čudno zavrtelo pred očmi tisti čas . . . Domača hiša se je vrtela daleč nekje gori, tako da se je streha čudno zapoteĝovala v kolobar, kot da je iz testa. Mati in Marička sta se — stoječ na stopnicah — zibali s hišo vred. Marička je migala z rokami, kot da se lovi, da ne pade. Pod stopnicami je pa stal Tone in se opiral na svojo dogo; ker tudi njega je nekam sukalo in potegovalo . . .

In vsi drugi, kar jih je stalo pred hišo — cel živ trop in klopčič — so se gnetli kakor testo in plesali v kolobarju. O, to je bilo čudno tistikrat! In tega ne zmore vsakdo! Niti Žibretov Tone, četudi je leto starejši!

In tam spodaj v dolinici — bilo je prav tistikrat, ko se je Nace Medja tako izkazoval! Tam spodaj — sam Bog ve, odkod se je tačas vzel? — je stal pred njim sam živi — Reberšek s čevljarskim stolom

na rami! Reberšek in Luka, njegov pomočnik! Stopila sta bila izza meje prav v tistem trenutku, ko se je Nace Medja, zaviti v oblak snega, pridrsal v dolino. In — ker se ni mogel ustaviti o pravem času — se je zaletel Reberšku ravno pod noge... To je bilo vse skupaj tako brž, kot bi človek pogledal kvišku. In ravno tako brž — preden je še Nace Medja vedel, kako in kaj — mu je nekaj posnelo kučmo in mu podrnilo po temenu, da je zastokal od bolečin. Reberšek je pa stal pred njim in se smejal, da mu je nagajivost kar sikala iz majhnih njegovih oči.

»Ali je bila sladka?«

»Ne.«

»Ali hočeš še eno?«

»Ne.«

»Ná! Pa jabolko!«

To pa že! Ker jabolko je bilo zares lepo, in Nace Medja se je tačas spomnil, da je pravzaprav res lačen. Reberšek se mu je smejal. Med svojo robo je šaril, kot bi nekaj iskal.

Obrnil se je potem in rekel:

»No, ali jih sedaj bova?«

»Kaj?«

»Porezala?«

»Koga?«

»Prste.«

»Ne. Imam rajši cokle. Poglejte!«

In Nace Medja je stekel po bregu, da pokaže Reberšku še enkrat, kako se zna drsati tudi brez čevljev in brez štandartov. Ko kmalu potem zadrvi po bregu — moško sedeč na dogi — dvigne coklo, zdaj desno, zdaj levo, in vpije za Reberškom:

»Tudi cokle so dobre! Tudi cokle so dobre! In removci tudi!«

Tako je, kadar se mi drsamo! — —|

Kako je pa, kadar se mi nehamo drsati?

Tedaj je pa drsališče, kakor da je šla vojska mimo in pustila za seboj samo podrtijo. Sneg je deset metrov naokrog zmlet in stlačen, da je le še moka in sipina. Ponekod zijajo iz snega mogočne udrtine, ki so se odprle noter do trde zemlje, tako da strmi sedaj tratina kakor črno oko na dan. Doge, motvozi, palice in druga drsalska priprava leži razmetana podolž in počez . . . Tudi drevesa v bližini kažejo znake ran, nekatera okorna peta se je zadela mimogrede ob nje in jim posnela kožo ob deblu. Sicer je pa vsa okolica čudovito tiha. Tako je, kot da je mahoma vse izumrlo, ko je vendar ondi pravkar še vse živelo in vrvelo. Znotraj v hiši se pa ob peči suše mokre nogavice, pod klopjo pa samevajo cokle, ki so za ta dan opravile svoje delo. In Nace Medja? Vprašajte Maričko, ki je zložila tisti dan o njem tole pesem:

Gori na peči pa nekaj leži,
pa usta široko odprta drži.
Pa také smrči,
pa také ječi,
na peči naši,
da mislil bi kdo, da straši.
Pa nič ne straši,
pa nič ne ječi —
le naš Nace na dilah spi!

Labod.

Prof. Fr. Pengov.

Na Petranovem vrtu, ob bregu čarobnega blejskega jezera, smo sedeli, ko je pridiral skoro brez sape naš Nejče.

»Ojoj! — Ko bi bili vi videli, striček, ko bi bili videli!«

»I, kaj pa vendar takega?«

»Bilo je ... Kar ne morem se zdržati smeha, kadar se spomnim!«

»I, bodi pameten!«

»Saj veste, striček ... Tam-le pri sosednji vili ... kjer plavata po jezeru tista dva laboda ...«

»Poznam ju.«

»No, ravno tam, tam se je zgodilo, kar vam pripovedujem.«

»A doslej, ljubi moj, nisi povedal prav zares še ničesar.«

»Potrpite vendar malo, striček! Če mi pa ne pustite, da bi izgovoril ...«

»A kaj, ko se vedno le hahljaš, namesto da bi govoril.«

»Pa kako naj drugače, dragi striček? Le pomislite! Proti jezeru sta prišla mož in njegovo kuže, ki ga je klical mož za Pazija. Jaz sem ju pa skrivaj opazoval. Pes se je postavil pogumno prav tik vode in bevskal tako razposajeno nad ubogima labodoma, da sem se bal: enkrat samó bo hlastnil in požrl bo oba. Pa, kaj menite, striček, da sta se laboda kaj bala? Še zmenila se nista za bevskanje. Ko pa kuže le ni nehalo, sta mu zaplula nasproti, jezno in pogumno kot dve torpedovki, hkrati pa zagnala vrišč, tako silen in grozeč, da sta jo možic in njegov Pazi kar pobrala. Ha, ha, to je bilo lepo videti! In pa, da ste slišali ta vrišč, striček! Bilo je vse kaj drugega nego tisto labodje petje, o katerem sem že večkrat slišal. Ali je to vsa lepotija labodjega petja?«

»No, no, Nejče! Slavna labodova pesem, kakor jo imenuješ, je le basen, ne več, ne manj; zato tudi ni razširjena ta misel med vsemi narodi. Grški pesniki so trdili, da zapoje labod, ko se mu bliža zadnji trenutek, svojo mrtvaško pesem, ki je bajne zelo melodična in genljiva. Še danes imenujemo zadnje prizadevanje velikih mož, ko stoje ob robu groba, njih »labodji spev« ali »labodnico«. A ta prispodoba (metafora) je precej samovoljna. Da se pa že rimski pesnik Virgil ni ujemal s svojimi grškimi tovariši, naj ti priča njegov stih:

»Raskavo glasijo se v šustečem močvirju labodi.«

»Pa odkod ima vendar labod toliko poguma, da se psa kar nič ne boji, da si ga upa celo napasti?«

»Zato, ker je velik in močan in čudovito gibčen. Saj meri naš nemi labod ali grbec, ki ga najčešče videvamo kot lepočo na naših barijarjih, v dolžini 1 meter 80 centimetrov, z razpetimi peroti pa celo 2 metra

60 centimetrov. Zato lahko kljubuje vsaki nevarnosti in se loti, da jo odstrani, vsake zapreke. Samo orel si ga drzne napasti; a labod se postavi tudi njemu porobu. Bije s kreljuti in seka s kljunom, in največkrat je kraljeva ptica orlovska, ki mora bežeč zapustiti bojno postojanko.«

»Pravite, da se labod brani s peroti, striček?«

»Tako je! Krila so labodu najmočnejše in skoro edino orožje. Z enim zamahom ti utegne zdrobiti nogo. Zato si drzne napasti vsako žival in celo človeka. Menda si je že vnaprej svest svoje moči in zmage.«

»Potem moram biti pa previden, kadar se spet srečam s tem snežno-belim junakom?«

»Popolnoma bela sta pač izmed devetero znanih vrst le labod-pevec in pa nemi labod. Živita po severnih krajih Evrazije (Evrope in Azije), pa tudi po Balkanu, po Uralskem ozemlju in po Turkestanu. Južna Amerika se ponaša s krasnim labodom-črnovratcem, Avstralija pa z ničmanj lepim labodom-vrancem, ki je ves črn, le glavna peresa v perotih se blesté izmed črnine v snežni belini.«

»Če je labod tako hude krvi in vedno pripravljen za tepež, potem je pa joj njegovim mladičem!«

»To je pa napačna misel, Nejče. Za starko in za mlade je labod vsak čas pripravljen, da dá kri in življenje. Starka vali kakih 5—6 tednov, ne samo 21 dni kot naše koklje. A gorje bitju, ki bi hotelo nahuditi labodovemu gnezdu! Čital sem o starki, ki je valila ob bregu reke. Nekoč opazi sredi vode lisico, plavajočo proti njej. Mahoma zapusti gnezdo, se zakadi v vodo, napade lokavo zvitorepko in ji prisoli s perotjo tak udarec okrog ušes, da je morala nesrečnica mahoma na oni svet.«

»Ubožica! Sedaj tudi razumem, v kakšen boj bi bil skoro zašel Pazi. — Med seboj se pa labodje razumejo dobro, kajne, striček?«

»Ej, tudi ne preveč. Časih se stepó tudi med seboj in se bijejo tako razkačeno, da ne puste na bojišču samo perja, ampak marsikateri tudi življenje. Ne mislim tu na udomačene labode — teh se je pač prijeló že kolikortoliko olike — govorim le o divjih labodih, ki se bijejo včasih kar več dni zapored, dokler se ne posreči enemu izmed njih, da ovije svoj vrat okrog vratu sovražnikovega in potlači njegovo glavo pod vodo, kjer jo tišči toliko časa, da ne dá več premaganeč od sebe znamenja življenja.«

»O Bog! Nikoli bi si ne bil mislil, da more biti tako veličastna ptica tako silno grozovita!«

»E, dragi moj, videz le prerad vara, in telesna lepota, žalibog, ni vedno zrcalo tudi duševne blagote. Veš, Nejče, kakšna prispodoba se mi vsiljuje v misel, kadar ugledam laboda?«

»Kakšna, prosim.«

»Zdi se mi labod podoben samoljubnemu, sebičnemu človeku, ki je samemusebi nadvse povšeč, a ne ljubi nikočar drugega razen sebe.«

»Ali spada tudi labod med samoljubneže?«

»Prav med nje spada. On je tisti, ki prav posebno skrbi za svoje telo. Zato mu pa tudi ne moremo odrekati neke nežnosti in lepote, ki ga dela za poseben kras gosposkih bajarjev. A ničemurnik se vede tako, kot bi se zavedal svoje privlačne lepote, zavoljo katere ga občudujejo — kakor bi hotel navezati nase oči vseh opazovalcev.«

»Kako pa lovijo labode, striček? Ali je treba iti v ta namen v severno Rusijo ali celo na Laponsko, na Norveško in v Izlandijo?«

»Ne, ne! V mrzlih zimah se selijo labodje iz svojih rodnih krajev, pa pridejo v južno Evropo, da, celo v severno Afriko, od koder se vrnejo na spomlad proti severu. Tu na jugu jih lovijo, da zaljšajo z njimi naše bajarje in jezera.«

»Pa kako jih ulovijo?«

»Streljajo nanje s puškami. A pazijo, da jih ne ranijo smrtno. Imajo tudi nalašč za to priučene močne pse, ki zasledujejo labode in jih ugrabijo ter drže toliko časa, da dojde lovec. Prav na poseben način pa lovijo labode Arabci v Alžiru. V plitvo jezersko obrežje zabijejo kolov, privežejo nanje vrvice iz velblodje dlake, na koncu teh vrvic pa trnke. Te pokrijejo z zgnečenim kruhom, mesom ali ribami za vabo. Če požre labod tak opasen gržljaj, mu obtiče zakrivljeni kaveljci v vratu, dokler ga ne reši lovec mučnega položaja.«

»Ali so labodje samo za okrasek? Ali imamo morda od njega še kako drugo korist?«

»No, tudi labod ni čisto brez haska na svetu. Živi se ob žuželkah, ob malovrednih ribah, uničuje pa tudi razne vodne rastline, ki so nevarne, da okužijo reke in izpremené kot steklo čiste struge v nezdrave močvari. Majhna truma labodov pa kar prečara zelenkaste, smrdljive vode v blesteča zrcala.«

»Za v kuhinjo pa labod ni, kajne?«

»No, kaj posebnega okusa nima njegove meso. A severjani labode le pridno zasledujejo, posebno mladiče, ki menda nimajo ravno napačne pečenke. Kar pa zadeva mene, se mi zdi, da je lepše labode gledati nego jesti.«

»Hvala vam, striček; zdaj o labodu mnogo vem! Očém gotovo bolj ugaja ko želodcu. Brž ju grem še enkrat pogledat.«

Oglar Marko.

Cvetinomiški

II.

Oglar Marko je sedel na nizkem smrekovem štoru pred veliko kadečo se kôpo in pušil iz pipe. Sklonjen je bil tako, da se je njegova košata črna brada dotikala pasú in se je videla njegova zagorela koža na tilniku. Včasih je nekoliko dvignil glavo, vzel pipo iz ust in se s paznim očesom ozrl na kôpo pred seboj, potem pa se je zopet sklonil in pihal iz pipe naprej oblaček za oblačkom dima, z istim zadovoljstvom in z isto dobrodušnostjo na obrazu kakor poprej. Oči so se mu pasle na krepki levici, ki je, od dlani do zavihanega rokava nad komolcem vsa črna od oglja, počivala na njegovih kolenih, krenile so z levice navzgor na desnico, ravnotako črno, objemajočo s prsti pipo, naposled pa so se z naglim zasukom glave ustavile na svetlozelenem Jurjevem lazú pod goščo in ljubeče pobožale nizko, sredi okroglega travnička dvigajočo se kočó. To je bila njegova, Markova kočó. [Ko je bil prišel Marko pred dvema letoma iz oddaljene vasi na ta hrib žgat kôpe, je naprosil starega Jurja iz doline, da si je smel postaviti na njegovem lazú kočó. Juri je bil dober človek in mu je to dovolil. Marko je nasekal grmičja, in kmalu je bila kočó postavljena; stene je tvorilo nagosto skupaj stlačeno vejevje, streha je bila pa iz posušenih rumenih smrekovih koč. In zdaj so se Markovi pogledi zadovoljni in srečni izprehajali po tem skromnem, preprostemu domu . . .

V dolini pri podružnici svetega Remigija je zazvonilo poldan. Marko je odložil pipo, snel z glave svojo pomečkano in oguljeno čepico, se pokrižal s črnim, debelim palcem ter z momljajočim glasom pričel moliti angelsko češčenje. Ko je odmolil, je vstal s štora in se napotil navzdol proti kočí, oziraje se okrog po šumečem gozdovju in še dalje. Svetel in žareč dan je bil. Na obzorju so se gnetli tenki beli oblaki, se prepirali in kupičili v temno grmado, a so se zopet luščili iz te grmade — razpuščen je shod, nič ne bo danes z dežjem! — in hiteli naprej, tenki in beli kakor poprej, na drugo stran za obzorje.

Marko je odprl iz treh desk sestavljena in zbita vrata ter stopil v kočó. Mračno je bilo tukaj; dvoje za človeško glavo velikih lukenj je zijalo iz vejnatih sten ter tako opravljalo službo oken. Na eni steni je visela kletka s kosom, ki je venomer požvižgaval. Marko se je široko vstopil pred kletko in pričel govoriti s kosom:

»No, brdavs črni, to me veseli! Tako je prav, da zmiraj poješ in se ne jokaš . . . Kaj si utihnil? Se ti je oglašil želodec? Takoj dobiš . . . ná, tu, prosá in vode . . . saj sva še stara prijatelja!«

In dvignil je črno dlan ter odprl vratca, kakor da hoče ptiča pobožati.

V kotu se je v posebno veliki kletki s svojim šegetajočim glasom izdajala šoja; iz somraka se je včasih prijetno zalesketalo lep opisano bleščeče perje. Marko je stopil k šoji, se razkoračil pred njo in jo tako-le nagovoril:

»Kaj pa ti, brdavsova huda teta, ti togotna šegula? Nikar se preveč ne jezi — ali ne vidiš, kako je brdavs tam-le na steni vesel! Uči se od njega! . . . Ná, vode in bučnega semena — hé, pa nikar s kljunom po roki! — pa bova spet stara prijatelja, kajne!«

Šoja je še nekolikokrat zašegetala in potem utihnila. Marko pa je sedel na preprosto klop — na dveh kolih pribito desko pred enako narejeno, samo nekaj višjo in večjo mizo, si počohljal s prsti brado in, glavo naslonjeno v levo dlan, desnico iztegnjeno pred seboj na mizi, iskal z očmi zdaj v tem, zdaj v onem kotu kočice. Pa je zašumelo nekje v nasprotni strani, in Marko je naglo obrnil glavo. Proti mizi se je trkljala — copa! copa! copa! copa! — živa okrogla kepa. Marko se je dobrovoljno zasmejal, si poravnal svoje viseče dolge brke ter se sklonil.

»Dober dan, copatnik — da si se le enkrat vzdramil in se omézil!« je pozdravil ježa. »Kje imaš pa svojega brata? Še spi? . . . Ali bi rad na mizo, da se kaj pogovoriva? Čakaj — kam se ti pa tako mudi!«

Naglo je snel z glave čepico, zajel vanjo ježa in ga iztresel na mizo.

»Tako! Tukaj bodi — grem poiskat tvojega brata, da ti ne bo dolgčas . . .«

Dvignil se je s klopi in s sklonjeno glavo pričel iskati po vseh kotih kočice. Na klopi ob steni je ležala zravnana Markova nedeljska obleka. Tudi semkaj je zaneslo Marka. Pretipal je obleko — nič! Pretipal jo je še enkrat bolj natančno — kaj je mogoče? Kako je hlačni žep poln, kako nabasan! Pa ne, da bi se bil morda pogozdni škratelj zmotil in obdaril ponoči Marka z bogastvom, nabasal mu žepe naskrivaj s cekini? Marko je dvignil hlače — dvignil in nagnil — iz hlačnega žepa pa se je iztrkljal — kdo bi si mislil? — jež . . .

»Saj sem vedel, da ne bo cekinov! Ti copatnik ti! — Kajne, okraști si me hotel?« — je s hohotajočim smehom pobiral Marko po tleh desetice, ki so bile padle iz žepa z ježem vred na tla. »Kam vse to zleze! Kaj pa si hotel kupiti za teh par grošev, povej! Morebiti par štrukljev in žemelj? . . . Ne zamerim ti; izkušnja te je premagala, pa si šel brskati v moj žep, ne? . . .«

Položil je še njega na mizo.

»Zdaj vaju imam pa obadva skupaj, otroka . . . Kaj se tako pisano gledata? Ali bi rada jedla? . . . Hópala, semkaj v kot vaju bom nesel h koritcu.«

Pobral je oba ježa z mize in ju dejal v kot na tla.

»Le pridno jejta! — Zdaj, ko sem pripravil obed vsem svojim otrokom, ga bom pa še samemusebi!«

Marko je odprl pokrov velike skrinje, odvezal vrečo, napolnjeno s koruznim zdrobom, in nagrabil v lonec zdroba. Zunaj pred kočico je

visel na drogu majhen železen kotel; Marko je zakuril pod njim in si pričel kuhati polento, kakor vsak dan.

S skuhamo polento v loncu se je vrnil nazaj v kočo ter sedel k mizi.

»Le glejta me, ti brdavs in ti šegula tam v kotu, pa vidva čopatnika na tleh tudi, kako imeniten obed sem si napravil!« se je pohvalil, zajemaje z veliko nerodno žlico iz lonca na mizi. »Prav dobra polenta, to! Noben Taljan je ne napravi boljše...«

Kos je žvižgal, šoja v kotu je šegotala in se šopirila, ježa sta poravno copotala križem sobe, Marko pa je sedel široko za mizo in jedel polento.

»Vesele otroke imam rad — tako, tako!« — se je zasmel naposled Marko in odložil žlico, oziraje se zdaj v žvižgajočega kosa, zdaj v šegetajočo šojo, zdaj zopet v tekajočo ježa na tleh. »Kako bi ne bil človek vesel in zadovoljen! Tako prijetne družinice, kakor jo imam jaz, nima kmalu kdo izlepa...«

Stopil je z loncem proti kosovi kletki.

»Nekaj polente mi je še ostalo — slišiš, brdavs? ... Ná, kar snej! Pa žvižgati se ne smeš odvaditi!«

Krenil je še k šoji.

»To je pa za tebe, ti ošabna tetka šegula... tudi náte nisem pozabil... Kaj se tako napihuješ? Nikar mi ne zameri: pečenke nimam, zato ti za poobedek postrežem samo s temi-le polentinimi ostanki...«

V kotu kraj vrat je dremal sod, poln tepkovca, ves pokrit z vejevjem, toliko, da ni zakrivalo pipe. Marko si je natočil tolkovca v lončen polič. Potem je segel z roko v vejevje, izvlekel iz njega dobro nabrušeno sekiro in oster vejek ter se odpravil proti vratom.

»Dobro se imejte doma — jaz grem zdaj sekat goščo za novo kôpo. Posebno vidva, copatnika na tleh, le pridno skačita in se igrajta!... Ti, brdavs, ti boš pa skrbel za mir v hiši!... In ti, tetka šegula, nehaj že enkrat godrnjati, ko sama veš, da te imamo vsi radi, pa premišljuj rajše kaj pametnega in veselega... Zvečer se spet vidimo, otroci!«

Marko je stopil čez prag in zaprl za seboj vrata. Jurjev laz, kopajoč se v solnčnih žarkih, se je držal prijazno na smeh kakor vesela otroška lica, kadar jih boža ljubeča materina dlan. Deset korakov od kočje je s svojim košatim vejevjem predla stara lesnika zapeljivo senco na trati pod seboj.

»Pravijo, da je po obedu dobro nekoliko poležati in si odpočiti...« se je spomnil Marko, zroč proti lesniki v vabečo senco. »Eh, eno urico počitka si pa že smem privoščiti, saj je popoldne še dolgo...«

Zleknil se je v senco pod lesniko. Z napolzatisnjenimi očmi je mežikal v solnce in gledal na kadečo se kôpo nad kočjo. Tako prijetno se vije dim iz kôpe, valí se semintja, vzpenja se vedno višje in višje, plete loke in kroge, zviija vence; hipoma se nagne prav do tal in se plazi po tleh, po grmovju; a zopet se dvigne — pa se razcepi na dvoje; bóci se dalje — troje, četvero tenkih odcepov zakroži v zraku; poganja

se kvišku, kvišku — v pet, šest, sedem vijug izpuhti sikajoče želo svojo vsebino . . . in vijuge plavajo v ozračju, tipljejo z belimi prstki okrog sebe . . . Povsod že same dimove vijuge . . . vijuga tu, vijuga tam, nad goščo, nad bukovjem, nad smrečjem, nad vsakim vrhom ena vijuga, tudi nad kočo vijuga, vijuga nad lesniko, nad senco, nad Markom, vijuga nad Markovo glavo . . .

Marko je zadremal. In v dremavici je naenkrat izpregovoril naglas kakor bdeč človek, ne da bi se bil tega zavedel:

»Tudi brez bogastva je človek lahko zadovoljen in srečen!«

Tistikrat so iz gozda po trati navzgor zašumeli nagli koraki in se bližali proti lesniki. Bila sta Joško in Cenko.

III.

»Dober dan, stric Marko! S kom pa se pogovarjate tako naglas?«

»Si ti, Joško? . . . Prav, da si me zbudil . . . Kajne, to je pa tvoj bratec Cenko, o katerem si mi pravil včeraj? Bog daj dober dan! . . .«

Marko si je pomencal oči, se uprl z rokami v tla in se usedel.

»Toplo je danes, otroka, toplo . . . Namesto da bi že sekal goščo, pa ležim tu v senci in dremujem . . .«

»Pa pogovarjate se sami s seboj, stričko, tako važno in moško . . .«

»Jaz da sem kaj govoril? Kdaj? . . . Ni mogoče . . .«

»Nihče drugi, stričko. Spite in se pogovarjate.«

»Najbrže z zemljo, ka-li? Ali pa z lesniko? Kaj sem pa rekel tako važnega, Joško?«

»Da je človek tudi brez bogastva lahko zadovoljen in srečen, tako ste rekli.«

»To sem rekel?« se je čudil Marko. Vstal je, si pomaknil čepico nazaj na tilnik in si počohljaval s prsti brado. »Kaj vse človek govori, ne da bi vedel za to! Prav nič se ne spominjam, da bi bil kaj rekel . . . Res: čuječa glava; še v dremavici in spanju govori kakor modrijan . . .«

In Marko se je zasmel tako veselo in od srca, da so se mu od smeha stresala ramena in napete orjaške prsi.

»Pa pojdiva z menoj v kočo!« je namignil dečkoma. »Saj vem, kaj bi si rada ogledala . . . Ti, Joško — tebi sta vseč moja dva copatnika. Tebe, Cenko, moram pa še najprvo pogoditi, potem bom govoril . . . Kaj me gledaš tako debelo? Nikar se me nič ne boj, saj se me tudi Joško ne; kosmat sem in črn od oglja kakor Culukafer iz Afrike, pa se pogovarjam s ptiči in ptiči z menoj . . .«

»Tisto pa že ne, stričko . . . saj se vas ne bojim!« — je napihnil Cenko lica in še bolj svetlo pogledal Marka.

»Saj se me tudi ne smeš!« — mu je s šaljivo zaokroženimi lici zaigraval Marko v uho, izbulil oči in podržal svojo črno laket nad dečkovo glavo. »Jaz se ne bojim nikogar, pa se tudi drugi ne smejo mene . . .«

V koči se je valjalo po tleh troje veselih solnčnih žarkov, huškalo zdaj na to, zdaj na ono steno, se obesilo naenkrat na strop in migljalo tam nekaj trenutkov, pa se je zopet spustilo na tla in risalo pod mizo svetle kolobarje. Ježa sta mirovala v senčnem kotu, šoja je tudi molčala in zasledovala z radovednimi očmi solnčne žarke, samo kos je požvižgaval.

»Ho, brdavs — ti si pravi muzikant . . . le tako naprej!« — je obstal Marko pred kosom in si uprl roke v bok. »Pa nič se ne čudi, da sem se tako hitro vrnil! Cenko nas je prišel obiskat, Joška poznaš pa že od včeraj. Zdaj se postavi!«

Nato se je zasuknil, vzal iz skrinje hleb rumenega koruznega kruha in odrezal dvoje velikih kosov.

»Ná, Joško, ná, Cenko! — Vsedita se in jejta . . . Vama ugaja pri meni, kakopak!«

Sam si je natočil tolkovca in prisedel nato k mizi. A hipoma je vstal in s širokimi koraki pohitel proti šojini kletki v kotu.

»No, kaj pa tako tiho danes, tetka šegula? V kakšno premišljevanje si se poglobila? . . . Danes si pridna; ubogaš me . . .«

»Oh, ježka, ježka . . . že tečeta!« sta zavrvisnila tedaj Joško in Cenko, obadva hkrati, in se ozirala za ježema na tleh.

Ježa sta copotala semintja po koči, izgínila za hip v senco za vrati, prikazala se pred mizo, ogibaje se previdno solnčnih lis na tleh, delala ovinke okrog klopi, odtropotala nagloma v mračni kot pod šojino kletko in počivala tamkaj nekaj časa, potem se pa zopet vrnila k mizi in pod mizo, majhna in smešna, z našopirjenimi bodicami, iztikaje z rilčkoma po tleh . . .

»Kako sta pa danes živahna, moja mala dva copatnika!« — si je vihal Marko brke in sédel nazaj na klop.

»Kakor dva majhna konjička!« — se je smejal Cenko in stresal s plavolaso glavo.

»Saj-le kakor dva pujska! . . .« — je popravil Joško. »Zmiraj bi ju gledal . . . Stric Marko — —«

A Marko je že vedel, kam pes tace moli. Potrepal je dečka po rami.

»Nič se ne boj, Joško . . . saj ga boš dobil. Po bratovsko bom napravil. Kar klobuk nastavi! . . . In ti, Cenko, ali sem te pogodil, ali ne? Boš nastavlil tudi ti takoj klobuk!«

»O, stric Marko, kako znate uganiti! . . .«

»Nekoliko dolgčas mi bo za vama, copatnika, pa nič ne dé,« — je deval Marko ježa v dečkova klobuka; »komu drugemu bi ju ne dal, tudi za denar ne, a vama, Joško in Cenko, ju rad podarim. Bosta imela vsaj nekaj za spomin od oglarja Marka — ni res tako? Jaz bom našel kmalu drugega ježa, da se ne bosta moj brdavs in šegula preveč dolgočasila, kadar mene ne bo doma; saj me poznajo vse živali v tej hosti, vsi ptiči, in vsi me imajo radi, jaz pa nje . . .«

Stopili so iz koč.

Cenko se je oziral po gošči navzgor.

»Najrajši bi ostal kar tukaj pri vas, stričko, tako je lepo tukaj . . . Kako prijazno se vali tam-le dim iz kôpe!«

Tudi Markove oči so se ozrle navzgor proti kôpi in so radostno zažarele; tako zažaré oči materi, kadar se ozre na svojega ljubljenegega otroka . . .

»Jaz in kôpa sva zmiraj skupaj; brez nje ne morem živeti, kakor riba ne more živeti brez vode.«

Marko si je nažgal pipo in pobral s trate sekiro in vejek. Njegov široki obraz se je zadovoljno smejal, in njegove močne roke so se samozavestno gibale.

»Kaj sem rekel prej pod lesniko? Tudi brez bogastva je človek lahko zadovoljen in srečen. Tako je! — Hoj, kako lep dan! Zdaj grem nasekat gošče za novo kôpo . . . Vidva, Joško in Cenko, me pa le pridita še kdaj obiskat; rad imam otroke . . . Pa srečno, in glejta, da se vama copatnika ne izmuzneta in ne pobegneta nazaj k meni!«

In oglar Marko je zavil navzgor proti gošči, od koder se je vil iz kôpe dolg sivkast dim.

Joško in Cenko pa sta krenila od kočice po trati navzdol z Jurjevega laza. Kmalu sta stopala po ozki stezi skozi gozd, ki je s svojimi vrhovi pošumeval nad njima.

»Tako sem vesel, da ti tega ne morem dopovedati, Cenko!« — je zavriskal Joško sredi gozda in stiskal klobuk z ježem v rokah.

»Tudi jaz, Joško. Srečen človek, ta oglar Marko!«

»Vidiš, Cenko, in on ni bogat! . . . Ti pa tako rad premišljuješ in sanjaš, kako bi živel potem, če bi bil bogat . . .«

Cenko je dvignil klobuk z ježem k obrazu, razmaknil za hip krajevce in se posmejal ježu v rilček.

»Zdaj si pa moj, čisto moj — ti — ti copatnik . . .«

Obrnjen proti Jošku je pa rekel:

»Res sem imel dozdej včasih tako neumne misli in sanje, da me je sram . . . Pa ne bom več! Oglar Marko ima prav: Tudi brez bogastva je človek lahko zadovoljen in srečen.«

Iz zgodovine kranjskih trgov.

I. Početek in razvoj naših trgov.

L. Podlogar.

(Nadaljevanje.)

Glavno skladišče domačega in tujega blaga je bil v onih davnih časih za naše kraje Oglej. To, za Rimom prvo največje mesto Italije, je bilo v tisti dobi nekak svetovni trg. Tja so dovažali domačini svoje blago in ga zamenjavali za tuje. To so potem trgovci izvažali preko Krasa na Vrhniko, kjer so ga nalagali na ladje. Te so vozile po Ljublanici do Save in po njej v Sisek, kjer jim je bila na razpolago Donava. Brodarili so pa tudi po Krki in Kolpi.

Promet na Vrhniki je bil ondaj posebno živahen. Vsak dan so plule velike ladje proti Ljubljani in naprej v Savo. Bile so ladje, ki so nosile po 4 do 5 sto centov. Srečen slučaj nam je ohranil eno takih ladij. Našli so jo leta 1890. na Koslerjevem posestvu globoko pod šoto, zarito v belo glino, polžkarico imenovano. Dolga je bila ta ladja 26 m, 5 m široka in 35 cm visoka. Njen model je videti v ljubljanskem Rudolfinu, original je pa na suhem polagoma razpadel.¹

Ljublanica je bila ondaj imenitna vozna cesta, ker je plovna skoraj od izvira; neugodna pa je bila ondaj za brodarstvo Sava zaradi svojega deročega teka in skoraj neštevilnih in zelo nevarnih skal. Bila je tako nepripravna, da bi v kaki drugi deželi menda na taki reki ne bilo videti nikoli nobene ladje. Da se je pa vendar vozilo po njej, temu vzrok je bila pa neustrašenost — ali bolje rečeno — predrznost naših kranjskih brodarjev in čolnarjev. Valvazor je bil ves zavzet, ko je opazoval Savo. Zdelo se mu je tako deroča in nevarna reka, da ni Donava ali Ren ali Lih (Lech, pritok Donave), ki imajo tudi velike in nevarne vrtince in so zelo deroče reke, nič proti Savi. Od Kneže (blizu občine Save) do Zidanega mostu je tri milje daleč — tako piše on — a najugodnejša mesta v tej daljavi so še vedno nevarnejša in odurnejša kakor ves donavski vrtinec. Nekaj strašnega je samo gledati, kako vozijo ladje in čolni med Radečami in Knežo čez strme savske pragove. Tri milje daleč samo visoko skalnato gorovje, med njim pa bobni čez pečine in strmine Sava ter se vali od enega vrtinca do drugega! Posebno grozno je gledati to brodarjenje, kadar je Sava majhna, ker takrat je še zlasti nevarna. Če je pa posebno velika, se pa na one tri milje kar nikakor ne more voziti, ker skače voda na vseh straneh kvišku. Tu dela namreč reka med skalami visok slap ter se razbija ob pečinah, ki molé iz vode. Kdor vidi ta kraj prvič, osupne in kar misliti ne more, da vozijo tod čolni. Človek bi dejal, da mora biti v tem žrelu vsega konec. Prigodila se je že včasih kaka nesreča, a le čuditi

¹ Slov. Matica 1895. Vrhovec: Čolnarji in brodarji na Ljublanici in Savi, str. 105.

se je, da se je primerilo to le redko, ker čolnov in ladij je nekoč kar mrgolelo po Savi. — Tako naš stari zgodovinar Valvazor.

Gorenjcem pa Valvazor ni prisodil tolikega poguma, celo pa ne ljubljanskim čolnarjem, o katerih pravi, da se na Savi niti prikazati ne upajo. Še več blaga kakor po Savi dol se je pa zvozilo po Savi gor, posebno s Hrvaškega in Štajerskega. Od tam je prihajalo v Ljubljano v prvi vrsti vino in žito: vino ponajveč s Štajerskega, žito pa s Hrvaškega, vrhutega pa seveda še drugi pridelki. Koruza ali turščica, še dandanes za nas tako važno žito, je dospela že ondaj po tej poti v naše kraje s Turškega, kar dokazujeta že imeni.

Čolnarjenje po Savi navzgor ni bilo sicer tako nevarno kakor po Savi navzdol, bilo je pa zato tem težavnejše. Čolnarji so rinili svoje čolne in ladje proti deroči reki z dolgimi drogovi, ker potov in cestâ ob bregu ondaj še ni bilo, da bi vlekli po njih z ljudmi ali pa z živino čolne navzgor. Silno so pri tem trpeli brodarji. Valvazor zatrjuje, da niti na benečanskih galejah (bojne ladje srednjega veka; veslači, obsojeni hudodelci, so bili na vesla prikovani) niso trpeli toliko, in če le kedaj, izpolnjevale so se nad temi trpini besede svetega pisma, ki jih je Bog govoril Adamu, da si bo služil svoj kruh v potu svojega obraza.¹

Pri Belem Slapu med Knežo in Zidanim mostom so čolnarji postali ter izložili blago. Izloženo blago so potem nosili na glavah ali na hrbtih, svojih ali živalskih, okoli slapa. Medtem so pa drugi čolnarji z naporom vseh svojih sil pritiskali in vlekli čolne čez slap gor. Pot, koder so nosili okoli slapa blago, je bila ozka steza, široka komaj pedanj ali kvečjemu črevelj, vsekana pa v strmo skalovje na levem in desnem bregu Save. Bila je strma; vzpenjala se je tako visoko v breg, da se je ljudem vrtelo v glavi, ko so se ozirali dol na Savo. Bila je ta pot pač zelo nevarna, vendar so takratni brodarji tovorili po njej celo s težko obloženimi tovornimi konji. Eden sam napačen stopaj, in konj in blago sta zropotola v globočino.

Šele potem, ko se je mudil l. 1728. cesar Karol VI. v Ljubljani, so začeli uravnavati Savo, trebiti v njeni strugi skale in pečine ter sekati v skale na desnem bregu pota, takozvane vlačilne steze (Treppelwege), po katerih so vlačili v naslednjih desetletjih ljudje in živina ladje po Savi navzgor.

Leta 1848. je pa stekla od Zidanega mostu do Ljubljane železnica. V kratkem času je potem popihala s Save vse ladje in kričeče poganjače z njenih bregov. Za kranjski promet se je pričela nova doba. Razloček med novim in starim časom je postal velikanski. »Če pogledaš na Savo,« sporoča časnik leta 1849., »vidiš dolgo vrsto volov, ki vlačijo ob vpitju in sirovem pretepanju poganjačev z naporom vseh svojih sil visokorilčaste ladje proti deroči Savi ter se dostikrat v eni uri pomaknejo komaj za par sežnjev daleč, medtem ko drči na drugi strani vode

¹ Valv. II. 157., III. 304., IV. 606—608.

brzi vlak kakor opolzka kača z velikansko hitrostjo mimo njih dalje.¹ S Hrvaškega so brodarili po Savi še nekaj let potem, ko je stekla železnica in od Zidanega mostu proti Zalogu že davno ni bilo videti nobene ladje več. Pa tudi temu savskemu delu, od izliva Savinje, so bili šteti lepi dnevi savskega brodarstva. Leta 1862. so vlekli brodarji zadnjo ladjo po Savi navzgor proti Radečam. Bila je polna lepe živine. In kakor bi hotel povodni mož savski končati savsko brodarstvo z dogodkom, ki naj ostane ljudem v trajnem spominu, ladja z vso živino se je potopila.

Pa nele ob Ljubljani in Savi je bil v rimski dobi živahen promet. Rimljani so speljali gladke in ravne ceste tudi preko Notranjske, Gorénske in Dolenjske. Ob teh prometnih žilah se je največ trgovalo v rimskih časih. Podjetni in izobraženi Rimljan je poznal našo deželo do njenega osrčja. Vsa pota je napeljal tam in tja, kjer je upal, da najboljšo izkoristi deželo. V novejšem času so prišli strokovnjaki do prepričanja, da so stara pota in stare ceste, koder se je vršil promet v rimski dobi, še tudi dandanes razvitemu prometu najbolj prikladne. Treba je le še nekaj časa in denarja, in vse naše železne ceste bodo držale ob nekdanjih starih rimskih cestah.

Velezanimivo je tudi to, da stojé naši novi trgi večinoma tam, kjer so imeli že Rimljani svoja tržišča. Ta stara tržišča so bili kraji, kjer se steka več rek ali stika več dolin, ob prehodih čez reke in barja, ob brodovih in mostovih.

Rimljani so bili pa našo deželo komaj dobro uredili, kar je prišla nadnjo velika nadloga — preseljevanje narodov. To loči kakor temen oblak stari vek od srednjega. Od vzhoda sem so tiščali novi narodi, si iskali selišč in izpodrivali drug drugega. To preseljevanje narodov je bilo za našo deželo usodepolno. Razna ljudstva so prihajala čez njo ter jo plenila in pustošila. Ob preseljevanju narodov je nehala rimska oblast v naši deželi. Rimske ceste in ob njih ležeče cvetoče naselbine so bile takrat uničene, da pozneje ni bilo več sledu o njih. V teh burnih časih se je pa zgradilo mnogo gradišč in nasipov po naših Alpah in gorskih grebenih. Nekateri [starinoslovci jih smatrajo za rimske utrdbe, katerih seveda nikoder ni manjkalo. A vseh teh gradišč ne smemo prištevati k takozvanim »ajdovskim gradovom in zidovom«. Nekatero moramo pač smatrati za [zavetišča, kamor je bežalo ljudstvo pred divjimi narodi, ki so drli preko Kranjske proti jugu ter plenili in razdevali našo deželo. Komaj dvajset let po izbruhu tega svetovnega prevrata, okoli l. 400., je zapisal sv. Hieronim, kako se preliva kri med Carigradom in Julijskimi Alpami, pa našteva neukročene narode, ki plenijo po deželah, ter opisuje opustošenje pokrajin: »Povsod je žalost, povsod zdihovanje, povsod podoba smrti. Rimski svet se je podrl...« Kako bi bil šele pisal, ko bi bil opazoval in popisoval stanje naše dežele v oni dobi, ko so prišli na opustošeni svet zadnji v vrsti vseh selečih se narodov — Slovenci!

[Nadaljevanj.]

¹ Illyrisches Blatt 1849.

Krivica in kazen.

J. E. Božomil.

I.

Spomladi leta 1915. je na Maroltovem vrtu vzcvetela, poleti se je redila in zorila, jeseni je pa dozorela tista nesrečna izkušnjava za Muhovčevega Tončka. »Hruške« je bilo ime tisti izkušnjava. Kakor zlatorumeni cekini so ga pozdravljale dan za dnem tiste

„Kaj boš prosil!“

hruške na vrtu; kakor Eva pod drevesom sredi raja se je željno oziral Tonček na Maroltov vrt, pa premišljeval, kako bi prišel do tistega zlahtnega sadja. »Prosi Maroltovega Jožka,« mu je prigovarjal glas vesti. »Prosi, pa ti jih bo dal. Saj sta prijatelja.« Pa se je oglasil spet drug

glas in mu je prigovarjal: »Kaj boš prosil! Ali ne znaš plezati? Sam pojdi, pa si naberi, kar hočeš in kolikor hočeš! Jožek bi ti že tudi dal, toda on bi ti dal le malo, in kar bi ti dal, bi bilo slabo. Sam vzemi, pa je!«

Oba glasova je slišal Tonček, poslušal je pa le enega.

V ponedeljek po svetem Mihaelu se je vračal iz šole. Počasi in previdno je stopal za Maroltovo vrtno ograjo, oprezno pogledoval na vse strani, če ga kdo vidi — in ko se je čutil varnega, je zlezel čez zid na vrt, splezal na drevo in pričel s ciganskim rokodelstvom.

Kdo ne vé, da Bog povsod vidi, tudi tam, kjer človeka ljudje ne vidijo! Včasih pa vidijo človeka tudi ljudje, ko misli, da je pred njimi popolnoma skrit in zakrit. Muhovčevega Tončka je — na primer — prav dobro videl Kramarjev Cene. Pa je bil tisti dan malo nepreviden, ta Cene. Pričel je klicati Maroltovega Jožka, a klical ga je tako glasno, da je hočeš-nočeš moral vse slišati tudi Tonček. Le-ta Cenetova neprevidnost ga je rešila tisti dan kazni za tatvino.

Hitro je šinil z drevesa, naglo čez zid — smuk v domače svisl, in o tatu ni bilo ne duha, ne sluha več.

Maroltov Jožek in Muhovčev Tonček sta si bila sicer velika prijatelja. Ta dan se je pa pričela prijateljska vez rahljati. Jožek se je jezil, ker krade na Maroltovem vrtu njegov najboljši prijatelj; Tonček je pa premišljeval v svisljih, kakor tat v ječi, da je pravzaprav tatinstvo le grd opravke.

II.

Tistega leta so prišli v naše kraje vojaki. Cele trume so prihajale. Ostajali so nekaj časa po vaseh, pa so zopet odrinili naprej. Največ veselja s temi gosti je imela mladina. Vojaške vaje, vojaški red, vojaško vedenje — to je bilo za otroke nekaj novega, prikupnega. Očetje in matere so imeli tiste dni seveda največ opravka z otroško radovednostjo. Kmalu pa so otroci tudi sami postali vojaki.

Muhovčev Tonček je moral naslednji dan varovati domačo družinico. Mama so imeli namreč dovolj opravka drugod. Začudo, rad je bil Tonček tisti dan doma! Včasih prej bi ga bilo treba privezati, pa bi bil še ušel k Maroltovim. In vrnil bi se bil šele proti večeru. Zato bi bil šel pa seveda brez večerje spat. Pa kaj bo to — tega je bil že vajen. A danes je čudno zavzet za blagor domače hiše —

Pokonci kakor vojak na straži, še s solsko torbo na hrbtu in z debelo gorjačo v roki, koraka Tonček sredi mladih Muhovčkov. Mlajši Muhovčki se veselo igrajo, starejši pa pobirajo zrelo sadje po domačem vrtu.

Tiho se tedaj prismoče Maroltov Jožek na Muhovčevo dvorišče. Pa ni sam. Kramarjev Cene tudi pomoli izza zida svojo butico.

»Aha! Ali smo skupaj! Tat!« se zadere Maroltov Jožek.

Kadar plane jastreb na kuretino, zakriče kure in se poskrijejo; petelin pa skoči kljubovalno naprej, da jih brani pred jastrebom, ki moti red in mir v njegovem kraljestvu. Tako se je ondaj preplašila tudi Muhovčeva otročad in strahoma pribežala skupaj. Samo Tonček je stopil kljubovalno naprej in se ni zmenil za Cenetovo izzivanje.

»Ali smo skupaj? Tat!« zavpije še enkrat Jožek. Potem mu pa veli: »Palico stran!« Meninič, tebinič odloži Tonček ves omamljen in prestrašen svojo gorjačo. A preden se je še dobro zavedel, kaj pravzaprav hočeta

„Ali smo skupaj?“

onadva, že sta planila nadenj Maroltov in Kramarjev — in prične se obračun za včerajšnji greh. Z lastno gorjačo jih je Tonček dobil... Vsa mlada Muhovčad je jokala. Seveda ni vedela, da govori pravica.

Muhovčeva mati so bili tisti čas ravno na polju. Ko so se vrnili in zvedeli, kakšen vihar je bil medtem na domačem dvorišču, je moral Tonček k mami na zaговор. A tudi tu je bil račun za obisk Maroltovega vrta precej hud. To se je dalo spoznati iz Tončkovih solznih oči.

Huda zdravila pa človeka večkrat dobro ozdravijo. Znabiti so tudi Muhovčevega Tončka?

III.

»Tonček! Tonček! Pojdi malo k nam!«

»Saj nisem neumen —.«

»Pojdi! Saj nisem več hud.«

»Ne vem! Ti bi me rad spravil, pa bi me še enkrat —? Ne grem več k vam.«

»Pojdi no! Nič ti ne bom storil.«

»Če mi res ne boš?«

»Res da ne.«

Počasi in previdno je potem stopal Muhovčev Tonček proti Maroltu. Že včeraj bi bil šel tja rad, pa sta ga zadrževala strah in trma. Bal se je še Maroltovega očeta, in sram ga je bilo, ker je bil tepen z lastno gorjačo. Naslednji dan je pa gledal že oddaleč, če bi znabiti mogel kje videti Jožka. Pa ga je res ugledal, in Jožek ga je zdaj sam povabil.

»Na, vidiš,« ga je naговорil Jožek, »to-le hruško vzemi. Pa še to-le. Pa nikar več hud ne bodi!«

Na razvalinah starega prijateljstva je potem oživelo zopet novo.

Ko se je pa zvečer vračal Muhovčev od Marolta domov, je imel vse žepe polne hrušk. Lahko je šel spat — spet brez večerje.

Kesal se je pa še v postelji grde svoje tatvine. Že tretji večer se je kesal. A vendar je danes mirneje zaspal. Jožek mu je odpustil, in Bog že menda tudi.

Pomaranče!

Cvetinomiški.

Kako jih pogrešajo zdaj ta dolga vojna leta naše oči in še bolj naša usta! Kako so včasih romale v vipavskih jerbasih od hiše do hiše, do zadnjih gorskih koč! In z njimi limone in smokve in oljka in lavor — vsega pogrešamo!

Náte vsaj črtico o teh hčerkah južnega solnca! Za pirhe, za Veliko noč!

I.

V zlatožarkem jutranjem svitu se je lesketala morska ravan.

Marko je stopil z obali v čoln, se uprl krepko v vesla ter odrinil od brega. Še enkrat se je ozrl nazaj na domačo kočo, ki je skrušena in polomljena čepela na obali, potem se je pa zazrl predse čez morje v sinjo daljino. Valovi, pozlačeni od solčnih žarkov, so se zvijali kakor zlate kače semintja, brzeli pred čolnom in se lomili v svetle, plešoče loke. Tik nad morjem je zavriščala jata galebov, krožeč nad čolnom, pljusnila v vodo ter si omočila v njej perotnice, nato pa se je še z večjim vriščem dvignila iz proste morske kopeli visoko pod nebo in izginita za Markovim hrbtom v daljavi.

Marko se je zamislil. Sicer Marko nikoli ni veliko mislil, a tokrat se je zamislil tako globoko, da je malone pozabil veslati, kakor včasih, kadar je ves dan ribaril z očetom in bratom Jovanom. Šele, ko je zapazil, da se čoln samo ziblje na valovih, ne da bi se premaknil naprej, se je zdrznil in treščil z veslom po vodi s tako silo, da so dolgi vodeni curki čofotoma udarili čez čoln in oškropili Marku vrat in lica. Marko pa se je samo posmejal in si še bolj odpel platneno srajco pod vratom, tako da se je videla njegova zarjavela, od solnca opaljena in od morskih viharjev napokana koža. In ko se mu je tako lovil pod srajco veter in mu jo napenjal, ni bil Marko prav nič podoben dvanajstletnemu dečku s svetlimi črnimi očmi in dolgimi, do tilnika padajočimi kodri. V tistem hipu, ko je močan veter potegnil mimo njega in z naglim sunkom potisnil čoln nekoliko v stran, so gledale Markove oči izpod velikega klobuka z visečimi, širokimi krajevci temno kakor oči priletnega, morju in vsem njegovim viharjem kljubujočega mornarja. A valovje se je sčasoma umirilo, in Markove oči so se svetile dobrodušno kakor poprej. In zopet se je Marko zamislil, kakor se pred Veliko nočjo otrok zamisli v pirhe. — Na kar pa je Marko mislil, to so bile — pomaranče.

II.

»Se že peljeta, se že peljeta! Kako prav sem storil, da sem jima šel naproti!«

V daljavi se je posvetilo jadro, široko in belo, napenjajoče se v vetru.

»Poznam to jadro! Naša barka je to!« je vzklikal Marko veselo. »Saj sem vedel, da se ne bošta zamudila dolgo pri stricu. Včeraj zjutraj sta se odpeljala in danes se vračata, kakor sta obljubila. — Oh, te pomaranče! Rad bi videl, koliko pomaranč peljeta in kakšne!«

Jadro iz daljave je postajalo čimdalje večje in svetlejše. Kakor ogromen bel labod je hitela jadrnica v smeri proti Markovemu čolnu, proti obali. Marko je napel vse moči in veslal, da so mu curljale znojne kapljice s čela. Vedno manjša je postajala razdalja med čolnom in jadrnico.

»Ho-o-ó-ój!« je zavpil Marko in zavihtel klobuk visoko v zraku. »Ali me slišiš, Jovan? Ali peljeta kaj veliko pomaranč od strica? Ho-ó-ój!«

A jadrnica je bila še predaleč, in Marko ni dobil nobenega odgovora ne od brata Jovana, ne od očeta. Pihala je krepka sapa in odnašala vsak Markov glas nazaj proti obrežju.

»Kaj pa, če se pelje tudi stric?« je pomislil naenkrat Marko. »Večkrat je že obljubil, da nas pride obiskat... Kdove — morebiti so pa nalašč tako tihi, ker imajo tudi strica pri sebi na barki? To bi bilo veselo presenečenje zame!«

In na kar je Marko zdaj mislil, je bilo dvoje: pomaranče in stric Peter.

III.

Jadrnica je prijadrala že tako blizu, da je Marko začul z nje glasove. Začul je očetovi široki smeh in Jovanovo veselo hehetanje, zraven tega pa še drug glas, ki ga je takoj spoznal.

»Nič se nisem zmotil! Stric Peter je na barki!« je zavrisnil Marko od veselja in veslal še hitreje. »Hej, Jovan, hej, očka — kaj sta tako tiha? Ali me nič ne slišita?... Hej, stric Peter, stric Peter!«

Šele zdaj so začuli dečka tudi na jadrnici. In oglasil se je brat Jovan:

»Nikar ne kriči tako, Marko! Saj te slišimo!«

»Pa stric Peter se tudi pelje z vama — kajne?«

»Pokrij me s plahto, Jovan!« je tistikrat tiho dejal stric Peter. »Tukaj-le na dno, kraj pomaranč, bom legel; ti me pa lepo odeni, da me ne bo Marko takoj našel. Rad bi dečka iznenadil in mu napravil takó večje veselje.«

Jovan je storil, kakor je želel stric Peter.

»He-he-he, je že dobro, Marko!« je odgovoril na dečkovo prejšnje vprašanje. »Pomaranče peljemo, vse polno pomaranč!«

»Pa strica Petra tudi?«

»Dà, dà, prav dobro sva se imela z očetom na otoku, pri stricu!« je pripovedoval Jovan, kakor da bi ne bil čul Markovega vprašanja. »Ves dan do noči smo pobirali in obirali pomaranče, jedli pečene ribe in srebali sladko dalmatinsko kapljo. Le pomisli, Marko, kako dober je

stric Peter! Vse pomaranče, kar jih imamo tukaj na barki, vse to nam je stric Peter podaril . . . nobenega denarja ni hotel vzeti za to od nas . . .«

Marko pa se ni dal ugnati.

»Kaj pripoveduješ, Jovan? Rad ti verjamem, kar mi pripoveduješ — a ne boš, Jovan, ne boš! . . . Slišal sem strica Petra na barki in ga spoznal po glasu.«

»In še to pomisli, Marko, kako prav nam bodo prišle te pomaranče!« je pravil dalje Jovan, nalašč gluh za vsako Markovo besedo. »Nekaj jih bomo shranili doma, drugo bomo pa peljali še ta teden v mesto in jih prodali! Lep zaslužek bo to, Marko, od pomaranč in od rib! Saj si nalovil kaj dosti rib včeraj, ko naju z očetom ni bilo doma?«

A Marko ni imel v tem trenutku nobenega časa več za odgovor. Že je bil priveslal tik do jadrnice; z urno kretnjo je pripel čoln zadaj k jadrnici, potem pa se je pognal naglo kakor veverica na ozki krov jadrnice. In tistikrat se je Marko posmejäl na vso moč, in oči so mu zažarele kakor dvoje veselih lučk.

»Pomaranče, pomaranče! Joj, koliko pomaranč!« —

Čez in čez, prav do vrha krova, je bilo dno jadrnice nasuto s pomarančami. Povsod, od roba do roba, podolž in počez, same pomaranče, sijajno rumene in svetlikajoče se v solncu, vse tako lepo okrogle, tako prijetno dišeče in okusne . . . In na krovu, poleg pomaranč, dvoje radostnih, smejočih se obrazov, oče in brat Jovan . . .

Marko se je čudil in gledal. Pa kakor tudi se je čudil in strmel v pomaranče, nekaj mu za nobeno ceno ni hotelo v glavo.

»A kje imata strica? Kam sta skrila strica Petra? . . . Zakaj se smejiš tako navihano, Jovan, ti prebrisani ptiček? . . . Juhej, ga že mam!«

Vsako prikrivanje bi bilo zdaj odveč — to je spoznal tudi Jovan sam. Marko je bil že pri plahti, in v tistem hipu sta se v veselem snidenju objela črnolasi dečko in brkati stric Peter.

Čez dobre pol ure je bila jadrnica s čolnom v zalivu ob obali, vsa četvorica pa v koči.

»Za prazno mizo pa ne bomo sedeli, tisto pa ne!« je rekel oče. »Hóppala, Jovan! Ti veš, kje imamo shranjene sardele! V tistem velikem sodu, zadaj za čebrom. Brž skoči in nam jih napeci; stric Peter je danes naš gost!«

Kmalu so bile pečene ribe na mizi. Razvnel se je živahen pogovor. Najbolj je govoril stric Peter, z važnim, debelim, kakor iz soda prihajajočim glasom.

Marko je jedel; jedel pomaranče in pečene ribe ter se pogovarjal s stricem Petrom.

In na kar je Marko zdaj mislil, to so bile — pomaranče, stric Peter in pečene sardele.

Kmetovo veselje.

I.

Smejejo se zlati žarki
 raz nebó pomladi.
 Jaz z voliči grem po vasi —
 ej, voliči kam bi radi?

Polje, polje za vasico,
 in za poljem plodna njiva!
 Tja nas vabi, oj voliči,
 gruda, mati ljubezniva.

II.

Njivica zlata, njivica,
 jaz te zorám,
 njivica zlata, njivica,
 prej si pokoja ne dam.

Naj le namoči me pot,
 v črno bo grudo rosil,
 ej, in iz njega življenje bo vzknilo,
 ej, in iz njega klas bo vzknil.

Pa vzvaloví potem žito,
 polno skrivnosti, blaženih sanj,
 moje veselje, moja srečica
 bode gledati vanj . . .

Ščinkavci.

Fr. Žužek.

Ščink, ščink, ščink,
malo maha, dlak, ščetink,
pa je med vejevje zlelel
in je pletele, ves dan pletele
pa prepeval: ščink, ščink, ščink!

Ščink, ščink, ščink
z veje si na vejo poje,
pa gosenic-kosmatink
si nabira in jih nosi
v gnezdo, kjer ga dvakrat dooje
mladih neprestano jesti prosi.

Ščink, ščink, ščink!
Kmalu, kmalu bodo poleteli
z gnezdeca in si zapeli
žoltih kljunčkov:
ščink, ščink, ščink!

Nekaj Vodnikovih ugank.

(Iz njegove »Velike Pratike« za leto 1796 oziroma 1797.)

Grela nalice živa sem koža,
grejem narobe starega moža. Kozuh

Ves dan piha, zdeha,
nikdar se ne upeha. Kovaški meh.

Brez ust govorim,
nerazumnim molčim. Knjižga.

Kaj imamo tako dolgo, dokler iščemo;
kadar pa najdemo, nimamo? Učanko.

Imam človeka za očeta in mater, pa
vendar nisem sin. Hči.

Kdo ima tako ime, da ga nobeden izreči
ne more, kakor on sam? Jezik.

snimki malega življenja vsi zanimivi in vzgojni. Še boljši je drugi del. Knjigo toplo priporočamo.

Listnica uredništva.

Č. g. M. A. Preslabotna bo še; dobra volja Vaša nas pa zelo veseli. — **Devojana:** Upamo, da bomo lahko eno ali drugo priobčili ob primernem času. Takoj ni mogoče. Za rebusa lepa hvala. Besedilo rajši vsebuj kako pametnico, pregovor ali reklo, da ima mladež ob zabavi tudi kaj vzgojnega. — **Minka:** »Jelka« je drugače prijazno pisana, a zakaj mora v naših otroških povestih vse — umreti? Živi naj mladina, raste, razvija se in dela Bogu v čast, narodu v prid! Tako nam opišite, pa bomo z veseljem priobčili. Zdravstvujte! — **L. O. v B. B.:** Veseliš se igre za dečke? Prav! Da bi nam naši ljubi pisatelji le kaj živahnega napisali! Zelo lepo otroško igro ima »Vrtec« letnik 1900 »Bogomila ali otroška ljubezen«. — **Stanko Bojan:** »Nesrečo z mačko« znabiti. Toda takih preprostih črtic imamo obilo. Pesmice pa še niso za natis. — **K. A. v L. P.** Malega Francka prilično porabimo. Hvala lepa! — **M. J. v Lj.:** »Spomini mladih dni« so prevsakdanja reč; napišite nam kaj zanimivejega. Toda samostojno, ne po tem ali onem pisatelju, ki je isto že boljše povedal. — **Bojmír:** Ne, ne! To še ni zrelo. — **Dru-**

Slovstvo.

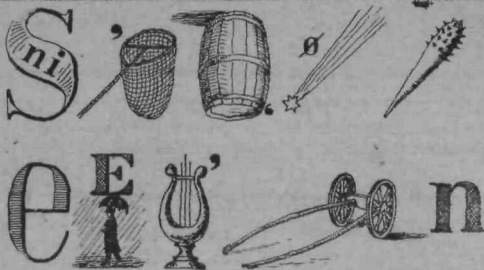
Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino.** Četrty zvezek. Pripovedni spisi. V Ljubljani 1918. Last in založba »Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta«. Natisnila »Učiteljska tiskarna«. Cena vezanemu izvodu 4-50 K. To je zbirka ljubeznivih črtic, ki jih bo mladina, manjša in večja, gotovo čitala z veseljem. Še odrasel človek se ob njih nezavedno zatopi v mladostni raj; v njegove radosti in nerodnosti, stremljenja, uspehe in razočaranja. »Fante od fare«, ki tvori prvo polovico knjižice, je rodil sicer bolj abecedni red, a kljubtemu so od-

gim: Pač bi radi tudi mi, da bi list izšel vsak mesec zase. Pa letos še ne bo redno mogoče. Mal trošek je bil nekdaž za eno ali dve številki več, zdaj je — ogromen. Naš g. upravnik bi Vam rad

pokazal račune, videli bi . . . ! Pa kaj bi to razkladali, saj je povsod isto. Potr-pimo in počakajmo boljših dni! »Naj so vetrovi še takó srditi, pomlad le mora priti!«

Rebus.

Vizitka.

San B. Škerac,
ofačist.

V velikem mestu, kjer je vseučilišče, je živel učenjak, ki se je pisal tako-le, kakor berete na vizitki. Če pa te érke malo prestavite, pa dobite ime slovenskega učenjaka, ki je umrl lansko leto (1918).

Rešitev rebusa

v 1. številki »Vrtca«:

Ne znam ti naslikati v knjigo podob, ne nanjo pripet: peres in cvetic, zapišem le sredi najdražjih osov, kar terja od tebe življenja poklic. Veselo naravo in trezen razum, značaj neomajen, a rahlo srce, ob radosti zmernost, ob stiski pogum in strah le za svoje pošteno ime!

(Ant. Medved.)

Prav so rešili rebus: Jožef in Tončka Jeraša, St. Lenard nad Škofjo Loko; Radko Sem, Ljubno pri Celju; Ivan Jeraša, Dovje; Peternelova Anica v Ljubljani; Franc in Janez Bohinec, Sačaj Ludovik, Marinka Arhar v St. Vidu nad Ljubljano; Tonček Jandl v Ljutomeru; Anton Škrjanec, Miroslav Hanžel, Jožica Gorjakova, Jožica Pušenjakova, Vekoslava Rauterjeva, Elizabeta Hedžedova, Marica Lipovčeva, Elizabeta Rubinova in Vekoslava Lahova v Čezanjevcih pri Ljutomeru; Zmagoslav in Lev Pipan v Ljubljani; Svetko Lapajne, Videm ob Savi; Julka in Karolina Češarek v Nemški vasi pri Ribnici; Slavka Jačér v Celju; Tončka Brnot na Vranji peči; Filomena Aleksič v Mariboru; Nada Žiher v Celju; Minka Brenk v Dravljah; Absec Anica in Katica, Kočever Nana, Ana in Rozina, Butala Marija, Simonič Ana, Jerman Ančica in Katica, Grahek Tončka in Pepica, učenske višje skupine v Petrovi vasi pri Črnomlju; Esih Pavel, Petre Štipko, Ravnak Josip, Stukelj Ivo, Polenšek Vekoslava, Medved Vekoslava, Gorenšek Marica, Josipina in Ema, Gojšnik Pavlina, Bučar Marija, Jamnišek Marija, Jurčak Marija, Znidar Marija in Stefanija, Šlosar Marija, Orešnik Marija, Esih Ljudmila, Jakop Marjeta, Medved Veronika, Šoštar Marija, Sodin Marija, Podgoršek Ana, Leva Cecilija, Šlosar Ljudmila, Stukelj Bogomila, učenci in učenske III. razreda na Frankolovem; Jožef Košar v Ljutomeru; Šrajnar Stanko na Cvenu. Leona v Ljubljani; Fr. Čepe, učenec 3. razreda pri Sv. Jurju ob Pesnici; Lavrič Ana, Lavrič Olga, Kocjan Olga, Grebenc Ana, učenske v Cerknici.